

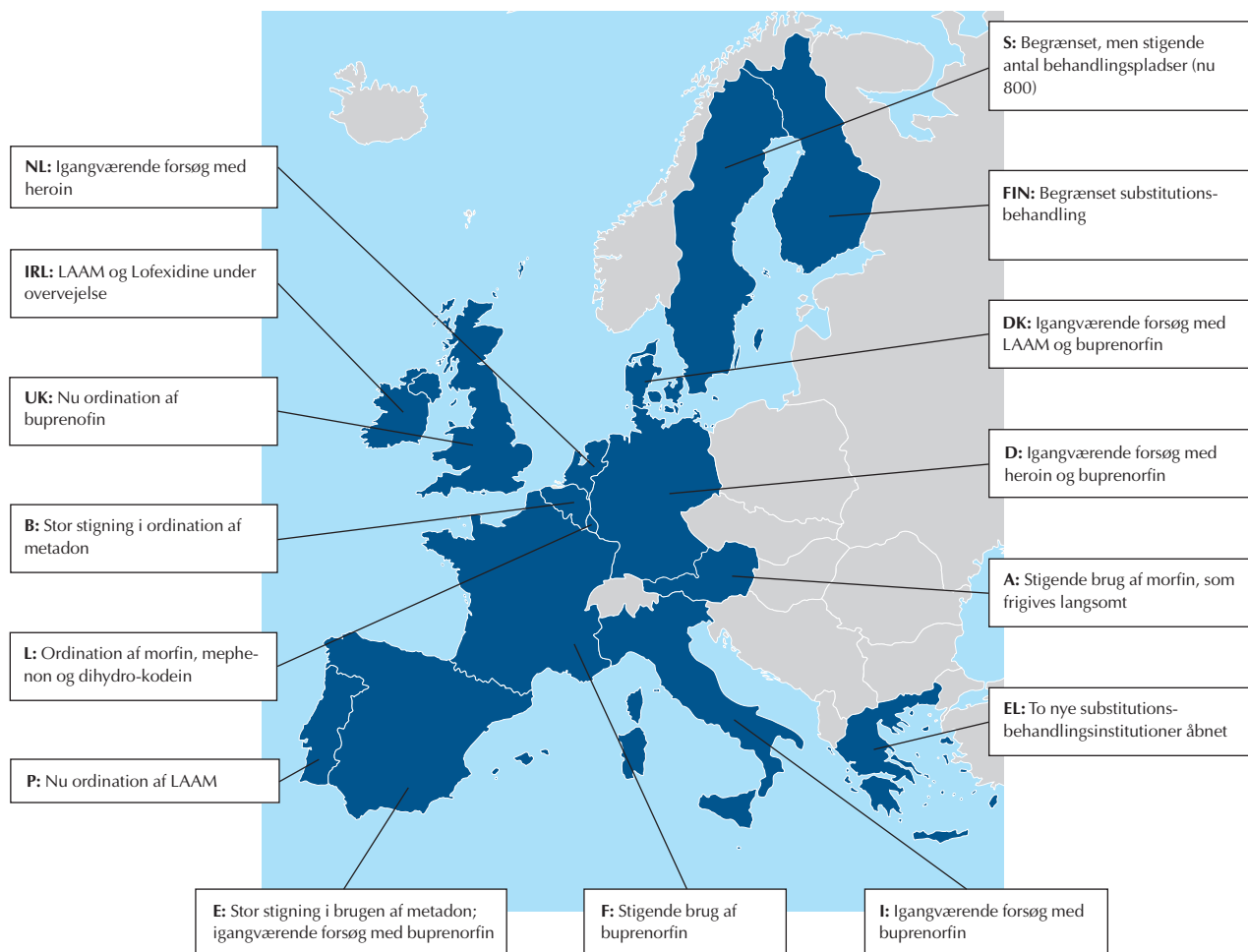
emcdda.europa.eu

Prosecution of drug-related offences

EMCDDA 2000 selected issue

In EMCDDA 2000 Annual report on the state of the drugs problem in the European Union

En oversigt over substitutionsbehandling i Den Europæiske Union

ger substitutionsbehandling, spænder lige fra relativt velfungerende personer, der ofte er i beskæftigelse, til marginaliserede og særdeles belastede gadenarkomaner, som kan have behov for mere omsorg, end et ambulatorium kan tilbyde.

Trods en betydelig stigning i antallet af evalueringer af substitutionsbehandling i de seneste fem år, melder de fleste medlemsstater stadig om manglende kvalitetskontrol, overvågning og vurdering af de enkelte programmer.

Retsforfølgning af narkotikarelaterede lovovertrædelser

Besiddelse af heroin

I 11 EU-medlemsstater skal retsmyndighederne ved forfølgning for besiddelse af små mængder heroin eller lignende stoffer vurdere, om stoffet er til eget forbrug eller ej. Besiddelse udelukkende til eget forbrug betragtes som mindre alvorligt end besiddelse til andre formål, og den

normale straf varierer fra administrative sanktioner — f.eks. inddragelse af kørekort eller pas — til en bøde eller en frihedsstraf på indtil 12 måneder.

I praksis kan det imidlertid være umuligt at fastlægge fælles kriterier for retsforfølgning — selv inden for det samme land — da myndighederne skal tage højde for en lang række faktorer, herunder de specifikke nationale narkotikalove og den enkelte lovovertræders status, samt hvor og hvornår lovovertrædelsen fandt sted.

Der kan imidlertid påvises en række fælles elementer. Generelt medfører ubetydelige førstegangsovertrædelser — f.eks. besiddelse af meget små mængder til eget forbrug — snarere advarsler og konfiskation af stoffet end strengere straffe. I Danmark kan brugere, som kun er i besiddelse af en enkelt dosis til eget forbrug, dog i nogle tilfælde få lov til at beholde denne. I disse tilfælde anses konfiskation for at virke mod hensigten, da vedkommende formentlig vil skulle begå kriminalitet for at skaffe penge til en ny dosis.

I betragtning af, at heroin er stærkt vanedannende, vil besiddelse af heroin med stor sandsynlighed være en gentagen lovovertrædelse, og dette er da også et stort problem. I de fleste medlemsstater idømmes der strengere straffeforanstaltninger, f.eks. en betinget dom eller frihedsstraf, når gentagelsestilfældet involverer »betydelige« mængder.

Besiddelse af stoffer som f.eks. heroin straffes stadig markant forskelligt i EU. I f.eks. Danmark kan straffen være i form af en advarsel eller en bøde. I Grækenland straffes besiddelse af små mængder cannabis i nogle tilfælde strengere end besiddelse af små mængder heroin med den motivering, at da heroin er vanedannende, har brugeren et større fysisk behov herfor end cannabisbrugeren. I Nederlandene retsforfølges besiddelse af små mængder »hårde« stoffer til eget forbrug normalt ikke, mens de, der bruger »hårde« stoffer hyppigere vil blive retsforfulgt i Finland end de, der anvender »bløde« stoffer, men den juridiske praksis er forskellig de enkelte domstole imellem.

Berigelseskriminalitet

I alle medlemsstater er berigelseskriminalitet, som udøves for at skaffe penge til stoffer, alvorlig kriminalitet, og det forhold, at gerningsmanden er narkotikamisbruger, har ingen selvstændig indflydelse. Dommen vil imidlertid variere alt efter omstændighederne omkring både forbrydelsen og den tiltalte.

Narkotikamisbrugere, som stjæler stoffer fra apoteker eller ejendele fra private hjem for at skaffe penge til deres stofbrug, vil med stor sandsynlighed blive retsforfulgt. Dommen vil måske lyde på en frihedsstraf, som er afhængig af mængden af stjalne ejendele og af, om der blev anvendt nogen form for vold — en i vidt omfang skærpende omstændighed. I f.eks. Irland kan besiddelse af en sprøjte med henblik på at forårsage eller true med at forårsage skade eller intimidering medføre mellem 12 måneders og livsvarigt fængsel. For simpelt tyveri — f.eks. butikstyveri — eller småtyveri — alt efter den nationale lovgivning — idømmes der mildere straffe på betingelse af, at den tiltalte lader sig behandle for misbruget.

For simpelt tyveri begået af en person, som ikke tidligere har udøvet berigelseskriminalitet og ikke har alvorlige misbrugsproblemer, vil straffen normalt være en betinget dom plus en bøde, selv om fængselsstraf altid er en mulighed. Hvis lovovertræderen imidlertid har alvorlige misbrugsproblemer og er indstillet på at gå i behandling, er den mest sandsynlige foranstaltning en betinget dom og behandling.

Behandling som et alternativ til straf er et centralt princip i de fleste medlemsstater og danner grundlag for Østrigs nationale narkotikapolitik. Der anvendes sædvanligvis betingede domme, og efter en vellykket behandling er sagen afsluttet. I Danmark vurderes resultaterne af et forsøg med behandling i stedet for straf, som blev gennemført mellem 1995 og 1998, forsigtigt positivt. Selv om mange af deltagerne havde tilbagefald til brug af stoffer én eller flere gange, var der ingen tilbagefald til kriminalitet i forsøgsperioden. I Irland vil domstolene som led i et forsøgsprogram på narkotikaområdet få beføjelse til at underlægge narkotikamisbrugere behandling og få det fulde ansvar for at vurdere deres fremskridt. På samme måde tager den britiske foranstaltning i form af narkotika-behandling og -test (DTTO) fra 1998 sigte på at nedbringe kriminaliteten gennem behandling og rehabilitering, som er pålagt og overvåges af domstolene og kontrolleres af kriminalforsorgen. Selv når der idømmes en frihedsstraf, har et stigende antal lande øget behandlingsfaciliteterne i fængslerne.

Salg af stoffer

Salg af stoffer for at skaffe penge til at finansiere eget forbrug er en meget almindelig adfærd blandt brugere i hele Europa og betragtes som en alvorlig lovovertrædelse i alle lande, uanset omstændighederne. Der tages imidlertid hensyn til overtrædelsens omfang, når der idømmes straf, som varierer landene imellem og spænder fra bøder til en begrænset periode i fængsel til livsvarigt fængsel i Det Forenede Kongerige.

Trods de meget forskellige data, der foreligger i hele Europa, kan der påvises adskillige fælles faktorer, som er bestemmende for, hvilken straf der idømmes for salg af stoffer.

Mængde og kunde

I de fleste medlemsstater anses salg af kun små mængder af et stof for at være en formildende omstændighed i forhold til omfattende narkotikahandel. I Grækenland får brugere, der udveksler små mængder stoffer indbyrdes, som bevisligt udelukkende er til eget forbrug, i nogle tilfælde en fængselsdom på seks måneder, som enten kan omdannes til en bøde eller gøres betinget. Narkotikamisbrugere, som er involveret i handel med betydelige mængder, står til indtil otte års fængsel, mens lovovertrædere, der ikke er narkotikamisbrugere, står til livsvarigt fængsel. I Sverige varierer dommene fra mellem to måneder og to år indtil tre år, afhængigt af den solgte mængde stoffer. Ikke-kommerciel forsyning er en formildende faktor i f.eks. Det Forenede Kongerige.

Graden af misbrug

I alle medlemsstater kan graden af lovovertræderens misbrug være bestemmende for, om der fastsættes behandlingsforanstaltninger i stedet for straf.

Stoffets art

På retligt plan sondres der mellem de farligere og mere vanedannende stoffer, f.eks. heroin, og de mindre skadelige og mindre vanedannende stoffer, f.eks. cannabis. I Grækenland har politiet i praksis fastlagt prioriteringer i forbindelse med narkotikahandelen på grundlag af de risici, der er forbundet med de enkelte stoffer. Heroin betragtes som det farligste og retsforfølges strengest, efterfulgt af kokain, syntetiske stoffer og cannabis. I Luxembourg bliver der med den aktuelle ændring af narkotikaloventaget en ændring af strafferammen, således at den afspejler de risici, der optræder i forbindelse med de forskellige stoffer.

Tilbagefald

Gentagelsestilfælde kan resultere i stadig strengere straffe i næsten alle medlemsstater. I Danmark kan der ved gentagent salg af meget farlige stoffer straffes med en strafferamme på op til seks års fængsel. Er der tale om »betydelige« mængder, kan straffen stige til maksimalt ti år. I Luxembourg ligger strafferammen for salg af enhver form for stoffer fra ét til fem års fængsel og/eller en bøde. I gentagelsestilfælde kan disse straffe fordobles inden for fem år efter den første lovovertrædelse. Da salg af stoffer er den mest udbredte måde, hvorpå narkotikamisbrugere finansierer deres misbrug, efterfulgt af småtyveri eller indbrudstyveri, begår mange narkomaner gentagne overtrædelser. Selv om fysisk afhængighed ligger til grund for sådanne gentagne lovovertrædelser, er reaktionen herpå i de fleste tilfælde snarere en streng frihedsstraf end behandling.

Selv om retsmyndighederne kan betragte besiddelse af små mængder af et stof til eget forbrug som en formildende omstændighed, synes grænsen mellem besiddelse og handel af være udvisket i EU generelt. Der kan ganske vist idømmes forskellige straffe for de to lovovertrædelser, men der er endnu ikke fastsat tilstrækkelige parametre, således at der klart kan sondres mellem dem, og den samme lovovertrædelse kan medføre forskellige resultater. Mens der i alle medlemsstater findes foranstaltninger som f.eks. behandling som alternativ til fængsel, er effektiviteten af anvendelsen heraf endnu ikke blevet vurderet på EU-plan.

Problemer blandt kvindelige stofbrugere og deres børn

Kvindespecifikke narkotikaproblematikker er ikke hidtil systematisk blevet undersøgt af EU's narkotikainformationssystemer. De fleste medlemsstater forsøger dog at tilgodese behovene blandt kvindelige narkotikamisbrugere gennem særlige programmer, selv om deres omfang og fokus varierer.

Brug af stoffer blandt kvinder

Generelt bruger mænd i højere grad ulovlige stoffer end kvinder. Forskellene med hensyn til brug af stoffer mellem mænd og kvinder er imidlertid komplekse og afhænger af det specifikke stof, der anvendes, og brugerens alder, socialgruppe, uddannelsesniveau og geografiske opholdssted. Mens drenge generelt bruger cannabis i større udstrækning end piger, er forskellen i aldersgruppen 15-16 år lille eller ikke-eksisterende. I aldersgruppen 20-24 år er brugen af stoffer imidlertid mere udbredt blandt mænd end blandt kvinder. De kønsspecifikke forskelle er endnu mere markante i forbindelse med brug inden for de sidste 12 måneder og brug af specifikke stoffer.

Pigers tidligere eksperimenterende brug af stoffer i forhold til drengene er generelt en følge af, at piger ofte har ældre kæresten, som kan tilskynde dem til at prøve stoffer. Efterhånden som pigerne bliver ældre, fremkommer der yderligere kønsrelaterede forskelle, som øges.

Selv om brug af stoffer generelt er mere udbredt blandt mænd end kvinder, kan juridiske, kulturelle, uddannelsesmæssige og geografiske faktorer forklare den stigende udbredelse blandt kvinder. De kønsmæssige forskelle i relation til stofbrug er mere markante de steder, hvor der findes strenge retlige sanktioner, samt blandt unge, der går tidligt ud af skolen, og landbefolkninger. Forskellene er mindre markante de steder, hvor der er en udstrakt accept og brug af stoffer som f.eks. cannabis. I Grækenland var brugen af stoffer (primært cannabis) i 1998 højere blandt mænd end kvinder. Kvinders brug af stoffer var imidlertid seks gange højere end i 1984, mens brugen blandt mænd var steget mindre end tre gange så meget.

I direkte modsætning til ulovlige stoffer er brugen af medicin som f.eks. benzodiazepin mere udbredt blandt kvinder end mænd, og forskellen bliver større med alderen. I forhold til ulovlige stoffer er den relativt beskedne sociale stemping, der er forbundet med lovlig og ulovlig brug af medicin, bemærkelsesværdig, selv om de sundhedsmæssige konsekvenser af regelmæssig brug er betydelige.